

БЪЛГАРИТЕ В МАКЕДОНИЯ

ТЕКСТ: МАРИЯ ЗАХАРИЕВА, СНИМКИ: АРХИВ

Скъпи читатели, не случайно откриваме нашата нова рубрика „Българската диаспора“ с българите в Македония. Защото нашите братя в Македония са едни от най-многобройните представители на българската общност по света. Провежданата в южната ни съседка антибългарска политика води до криза на идентичността. „Тази криза на идентичността е налице, ние не знаем какво сме и какви сме“, казва председателят на Българското студентско движение „Вардаръ“. Напоследък все повече хора от Македония получават българско гражданство. За едни това е начин за безпроблемно пътуване и започване на работа в държавите от Европейския съюз. Други най-после имат възможността да възстановят и декларират официално своето българско самосъзнание и произход. Трети обаче получават паспорти за защита.

МАКЕДОНСКАТА РЕАЛНОСТ

Нови антибългарски прояви предизвика в Македония тазгодишното поклонение пред паметната плоча на Мара Бунева по случай 79-годишнина от смъртта ѝ. Участниците, между които български и македонски граждани, били нападнати от 25-30 футболни хулигани с палки, камъни и тояги. Побойниците скандирали антибългарски лозунги. Полицаи наблюдавали безучастно боя. Ден по-късно плочата на Мара Бунева е била изкъртена и опожарена. В периода 1941 -2007 плочата на видната деятелка на Вътрешната македоно-одринска революционна организация е осквернявана и разрушавана много пъти. На македонския посланик в България Абдурахан Алити бе връчена вербална нота. След като плочата на българската героиня в Скопие бе разбита, Драган Павлович – Латас, главен редактор на македонския вестник „Вечер“, предложи бившият македонски министър Доста Димовска

да се превърне в Мара Бунева и да „изпружи“ наред София Красимир Каракачанов, така и тя щяла да стане народна героиня. В Македония има три вестника, които публикуват само негативни новини и критики за България: вестник „Вечер“, „Утрински вестник“ и вестник „Нова Македония“. В новата македонска енциклопедия, съобщи bTV, са публикувани няколко азбучни „истини“ на македонските „историци“: българите били татари, Кирил и Методий и Климент Охридски - македонски просветители и автори на македонската азбука, Самуил бил първият македонски цар, ВМРО пък била организация на македонци за освобождение и изобавление на независим македонски народ... Следващите няколко реда са откъси от електронните писма на един българин от македонския град Кичево, участник в тазгодишното поклонение пред паметната плоча на Мара Бунева, които той изпрати до редакцията на нашето списание. По негова молба не публикуваме личните му данни.

„Пиша ви, щото съм много лют и се чувствам зле! На 13 януари в главния ни град Скопие бяха атакувани български (македонци), които всяка година честват името и делото на Мара Бунева, героинята от Македония. Всичко почна мирно в църквата „Св. Димитър“ в близина до стария каменен мост в Скопие. Имаше македонски българи от всички части на днешна Република Македония, както и гости от България, които идват скоро всяка година.

Хората се събраха в двора на църквата „Св. Димитър“. Задушницата траеше нещо повече от половин час. Всичко беше мирно и без провокации. След панихидата по-голяма група хора се упътиха към лобното място на другата страна на Буневата геройска смърт. Групиранката беше от повече от десетки македонци с българско самосъзнание, както и от гости от България. Нямаше никакви демонстрации, знамена или паролки, нито пък помпозности. На лобното място хората поставиха снимка с лика на героинята и цветя. Чакаше се да се съберат всички и да започне кратка беседа за Мара Бунева. Част от присъщите бяха хора в отминали години, но повечето бяха млади. При самото пристигане тълпа хулигани, сигурно организирани от „бившите“ комунисти, веднага атакуваха и настана хаос. Бяха атакувани хора и на 80 години, истински вандализъм!!! Всички си отидохме, за да няма проблеми. Полицията се появи също организирано след няколко минути и не направи нищо. Имаше хора атакувани и бяха занесени в медицински център. За „варварите“, които атакуват срещу себе си и своето минало може много да се каже, но раните трудно ще заздравеят. Българите тук са най-бройна народност. Днес се знае, че повече от 100 000 македонци са и български граждани. Проблемът е, че ние, българите тук повече от 60 години съществуваме като „македонци“ и ползваме идентичност, чужда за нас. Аз съм имал проблеми с институциите тук и не съм могъл да ходя на факултети, щото

**ПЛОЧАТА НА МАРА БУНЕВА
В СКОПИЕ**

Поставена през 1941 г. на мястото, където Мара Бунева се самоубива, след като застрелва управителя на Вардарска Бановина в Скопие Велимир Прелич. Плочата е поставена след освобождението на Вардарска Македония през 1941 г.

През септември 1944 г. паметната плоча била разрушена по заповед на Лазар Колишевски, секретар на Македонската комунистическа партия и един от най-големите противници на българите в Македония.

На 13 януари 2002 г. на мястото на агентата, извършен от Мара Бунева, отново е поставена паметна плоча, която три дни по-късно е залята с боя и разрушена от вандали и изхвърлена в река Вардар.

На 13 януари 2003 г. плочата е възобновена и още на следващия ден е разрушена. Тогава македонски граждани с българско самосъзнание събират оцелелите парчета от плочата и ги предават в Националния исторически музей в София.

На 13 януари 2005 г. отново е поставена паметна плоча. Три дни по-късно, през нощта, плочата на Мара Бунева отново е счупена и открадната.

През януари 2006 г. активисти на ВМРО от България слагат нова стоманена паметна плоча на Мара Бунева и организират панихида в църквата „Свети Димитър“ в Скопие. На 15 януари 2006 г., след панихидата в църквата „Свети Димитър“ български политици, заедно с граждани на Скопие, други македонски градове и гости от българските крайгранични райони осветават за пореден път възстановената паметна плоча на лобното място на Мара Бунева край брега на Вардар в центъра на града и я осветават.

На 13 януари 2007 г. организирана група хулигани нападат мирното панахидно шествие в чест на 79-годишнина от гибелта на Мара Бунева. Ден по-късно плочата на героинята е изкъртена и унищожена за пореден път.

съм казвал, че съм българин. Това е македонската реалност.
Извинявайте за моя македонски начин на писание, че ние тук никога не сме учили български литературен език, щото тези части на Македония не са в границите на България повече от 150 години.“

**БЪЛГАРСКАТА ГЕРОИНЯ МАРА
БУНЕВА**

На 13 януари 1928 г. на Стария мост над Вардар в Скопие е убит от упор с три куршума юрисконсултът в Сръбското жупанство Велимир Прелич заради жестоките мъчения, на които подлага българските студенти, арестувани през 1927 г. по т. нар. Студентски процес.

Студентите са изтезавани, защото имат българско самосъзнание. По заповед на Прелич са чупени ръцете им с дъсцици между пръстите, главите им са стягани с менгемета, телата им са рязани, а някои от младите българи са заравяни живи. Оцелелите са изпратени в строг тъмничен затвор. Смърт чрез разстрел е присъдата, която издават комитите на издателя Прелич. Целта на агентата е да привлече вниманието на международната общественост към македонския въпрос и към безправното положение на сънародниците ни. Младата българка Мара Бунева е из-

брана за изпълнителка на смъртната присъда на шефа на полицията Прелич, след като през декември 1927 г. са произнесени тежки присъди над подсъдимите студенти. Още през януари следващата година Бунева настига на ул. „Войвода Путник“ инквизитора Прелич, приближава се на един метър от него и го застрелва. Преследвана, тя се опитва да скочи от най-близкия мост на Вардар, но не успява и се застрелва в гърдите. Умира на следващия ден от раните си. „Убих го, защото измъчваше моите сънародници - македонските студенти“, са последните й думи. Мара Бунева е погребана неопята, тъй като е извършила самоубийствен агентат. Сърбите заличават гроба ѝ, а комунистите изкъртват възпоменателната плоча от лобното ѝ място.

Смъртта на Прелич предизвиква нова вълна от издевателства. Измъчвани и убивани са много невинни граждани, между които и роднините на Мара Бунева. „Подвигът на леля ми е по-скоро акт на протест срещу асимилаторската политика, отколкото обикновено изпълнение на смъртна присъда“, казва нейният племенник Милко Бунев. Показното покушение над издателя Прелич намира широк отзвук в международната преса. Бунева е определяна като героиня и мъченица, а френската преса я нарича „македонската Шарлота Корде“. ■

МАРА БУНЕВА е родена през 1901 г. в Тетово в Северозападна Македония. Завършва икономическа гимназия и висше образование в Софийския университет „Свети Климент Охридски“, след което се омъжва за Иван Хранков - офицер от кралската кавалерия. Предлагат ѝ да стане директорка в девически колеж, но тя е завладяна от идеите на македонската организация благодарение на брат си Борис Бунев, който е инструктор на ВМРО в Пиринска Македония. Няколко пъти минава границата с конспиративни задачи. През януари 1928 г. убива от упор шефа на полицията Велимир Прелич, след което се самоубива.